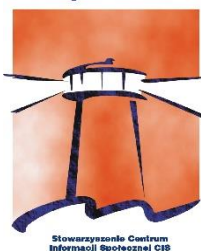

Biuro Porad
Obywatelskich

Stowarzyszenie Centrum
Informacji Społecznej CIS

Stowarzyszenie Centrum Informacji Społecznej CIS
ul. Gałczyńskiego 3 Warszawa, tel. 22-828-12-95
www.bpo.warszawa.pl

„CO W TRAWIE PISZCZY?”

nr 5/2018

Plusy i minusy konkubinatu

Współcześnie instytucja małżeństwa w Polsce przechodzi kryzys. Coraz powszechniejsze staje się pozostawanie w związkach zwanych konkubinami, nazywanymi również nieformalnymi, wolnymi lub partnerskimi. Związek ten implikuje swoiste nazewnictwo: kobieta to konkubina, mężczyzna to konkubent. Socjologowie, na określenie konkubinatu stosują słowo „kohabitacja” uznając, że słowo konkubinatu ma negatywną konotację społeczną.

Dla prawa istnieje w dalszym ciągu określenie konkubinatu.

Niegdyś określenie „konkubinatu” było stygmatyzowane społecznie za pomocą takich pejoratywnych określeń jak „życie w grzechu”, „życie na kocią łapę” czy „życie na kartę rowerową”.

Dziś traktowane jest bądź jako etap poprzedzający legalizację, bądź jako forma małżeństwa.

Przyzwolenie na życie bez zobowiązań jest silnie zróżnicowane społecznie.

WARTO WIEDZIEĆ!

Prawa dzieci z takiego związku

Urodzone w konkubinacie dziecko ma status dziecka pozamałżeńskiego. Nie działa tu bowiem domniemanie ojcostwa - konkubent musi uznać dziecko, a jeśli tego nie chce, należy wystąpić do sądu o ustalenie ojcostwa. Uznane dziecko może nosić nazwisko ojca, ma prawo do alimentów, renty rodzinnej i do dziedziczenia na równi z dziećmi z małżeństwa.

Mieszkanie

W przypadku mieszkania konkubenci są traktowani jako osoby sobie bliskie. Jeśli mamy mieszkanie własnościowe możemy w testamencie zapisać swoją część partnerowi. W przypadku śmierci najemcy mieszkania komunalnego, prawo do dalszego w nim mieszkania ma osoba pozostająca z najemcą - do chwili śmierci - we wspólnym pożyciu.

Częściej akceptują je osoby relatywnie młode, lepiej wykształcone i sytuowane, mieszkańcy większych miast, a także osoby o poglądach lewicowych. Mimo ogólnego przywiązania do instytucji małżeństwa wyraźnie zwiększa się akceptacja konkubinatu.

Kiedy można mówić o konkubinacie?

Wbrew powszechnemu mniemaniu, wspólne zamieszkiwanie przez krótkie okresy czasu oraz utrzymywanie kontaktów seksualnych nie uzasadnia jeszcze uznania tego związku za konkubinatu. Mianem konkubinatu określa się związek kobiety i mężczyzny żyjących razem jak mąż z żoną, charakteryzujący się takimi cechami jak wspólne zamieszkiwanie (najważniejsze), połączenie więziami uczuciowymi, fizycznymi i ekonomicznymi, wspólne planowanie i podejmowanie ważnych decyzji, wspólne ponoszenie kosztów utrzymania, trwałość. Jedyny element, który go odróżnia od małżeństwa, to fakt niedokonania formalnego zalegalizowania związku. Nie jest konkubinatem związek o "luźnym" charakterze, pozbawiony wyżej wskazanych cech.

Na życie w konkubinacie decyduje się coraz więcej, najczęściej młodych, osób. Często instytucja małżeństwa jest przez nie postrzegana jako zbyt duże ograniczenie wolności osobistej.

Wymagane jest wówczas jedynie złożenie wniosku o przyznanie prawa najmu lokalu. Partnerzy mogą razem kupić nieruchomość, np. mieszkanie lub działkę. W akcie notarialnym określa się wówczas, jaką część nieruchomości każdy z nich nabył. Gdy partnerzy się rozstają, każdy może domagać się zniesienia współwłasności. Spór między nimi co do sposobu podziału rozstrzygnie sąd. Partnerzy mogą też zawrzeć umowę o dożywocie i wówczas właściciel mieszkania przeniesie jego własność na drugiego w zamian za opiekę, zapewnienie utrzymania, wyżywienia, ubrania, mieszkania, światła i opału, a nawet sprawienia mu własnym kosztem pogrzebu.

Dostęp do informacji o stanie zdrowia partnera oraz do dokumentacji medycznej
Każdy pacjent może podać imię, nazwisko, telefon, dowolnej osoby, którą upoważnia do uzyskania informacji o stanie zdrowia. Dostęp do dokumentacji medycznej również otrzyma osoba upoważniona przez pacjenta. Nie będzie to jednak możliwe w przypadku niezłożenia takiego upoważnienia, co może mieć miejsce w sytuacji nagłego wypadku. By zabezpieczyć się na taką okoliczność, warto sporządzić wzajemne pełnomocnictwa notarialne do uzyskiwania wszelkich danych o swoim stanie zdrowia, w tym dokumentacji medycznej ze wszystkich placówek leczniczych

Kredyt

Jeśli chcemy wziąć kredyt, nie potrzebujemy zgody partnera. Niemniej, przy wyliczaniu zdolności kredytowej jesteśmy traktowani jako single - dochody partnerów nie są sumowane - co może utrudnić wzięcie wieloletniego kredytu na dużą sumę. Należy pilnować, by wszystko, na co wzięto wspólnie kredyt, było zapisane na obydwoje partnerów, np. w księdze wieczystej. Za zgodą banku można zaciągnąć kredyt z partnerem, np. na mieszkanie. Jeśli dojdzie do zakończenia konkubinatu, można sprzedać nieruchomość, podzielić pieniądze i np. wcześniej spłacić kredyt (jeśli umowa to dopuszcza). Nieruchomość może też, za zgodą banku, zatrzymać jeden z partnerów i spłacić drugiego.

Ale jest również wiele innych powodów, np. nieudane małżeństwo, ograniczenia prawne (brak rozwodu, separacja), niestabilna sytuacja ekonomiczna, różnice kulturowe czy religijne partnerów. Osoby starsze, chociaż wykazują mniejszą tolerancję dla konkubinatu, w sytuacji nieudanego związku lub wdowieństwa rzadziej decydują się na ponowne małżeństwo i również wybierają konkubinatu.

Socjologowie twierdzą, że zjawisko konkubinatu ma związek z liberalizacją postaw, dostępnością środków antykoncepcyjnych, akceptacją społeczną dzieci pozamałżeńskich, spadkiem autorytetu Kościoła, kryzysem rodziny, ale także brakiem stabilizacji finansowej. Nie bez znaczenia są też przykre doświadczenia z dzieciństwa. Zły przykład rodziców powoduje, że dzieci z rozbitych rodzin są bardziej ostrożne.

Instytucje prowadzące badania opinii społecznej stwierdzają rosnące poparcie dla związków nieformalnych, również wśród osób „wierzących i praktykujących”.

Ta forma związku ma plusy i minusy.

Decydując się na konkubinatu, należy zdawać sobie sprawę ze wszystkich konsekwencji, gdyż obecnie w polskim systemie prawnym brak jest pełnego uregulowania tej instytucji.

Niemniej osoby pozostające w związkach partnerskich mogą bronić swoich praw.

Alimenty

Duża wolność jaką daje konkubinatu, przekłada się również na brak zobowiązań finansowych. Na szczęście dotyczy to wyłącznie zobowiązań wobec partnera, nie odbija się na dzieciach. Do alimentów bezwzględnie ma prawo wspólne dziecko, pod warunkiem, że zostało uznane przez ojca albo ojcostwo zostało ustalone przez sąd. Jeżeli partner nie poczuwa się do lożenia na potrzeby dziecka, można wystąpić o alimenty do sądu rodzinnego. Dziecko ma również prawo do spadku po swoim ojcu. Alimentów nie może natomiast domagać się partner - w przeciwieństwie do rozwodzącego się małżeństwa - którego sytuacja materialna wskutek zakończenia konkubinatu uległa znacznemu pogorszeniu. Bez znaczenia będzie fakt, że np. kobieta w czasie trwania związku w ogóle nie pracowała, ale poświęciła się prowadzeniu domu i zajmowała się dziećmi. Prawo dopuszcza natomiast spisanie przez konkubentów umowy cywilnej u notariusza. Lepiej sytuowany partner deklaruje kwotę, jaką będzie wypłacał drugiej osobie, również po rozstaniu (przez określony czas). Będzie to więc rodzaj dobrowolnych alimentów.

Opieka nad chorym partnerem

Konkubent jako osoba dziedzicząca mieszkanie lub dom, by móc w przyszłości skorzystać z ulgi mieszkaniowej i uniknąć płacenia podatku od spadku, musi wykazać dwuletni okres opieki nad spadkodawcą. Warunkiem ulgi jest pisemna umowa z przyszłym spadkodawcą, która musi być poświadczona notarialnie. Okres sprawowania opieki liczy się od daty poświadczenia umowy przez notariusza.

Podatki

Wspólne rozliczenie z podatku konkubentom się nie należy, natomiast solidarnie odpowiadają za wzajemne zobowiązania podatkowe. Ordynacja podatkowa mówi bowiem: "Za członków rodziny podatnika uważa się zstępnych, wstępnych, rodzeństwo, małżonków wstępnych, osobę pozostającą w stosunku przysposobienia oraz pozostającą z podatnikiem w faktycznym pożyciu". To ostatnie określenie odnosi się właśnie do konkubenta. Żaden z konkubentów nie może również rozliczać się wspólnie z dzieckiem,

Wystarczają do tego rozwiązania prawne zawarte w obecnie obowiązujących ustawach i kodeksach. Przepisy pozwalają - poprzez zawarcie umowy cywilnej - zabezpieczyć sprawy finansowe, uprawniają do świadczeń na dzieci, zapewniają udział w spadku. Umowa powinna przede wszystkim określać prawa własności i sposób dysponowania wspólnym majątkiem, ale może też regulować zobowiązania finansowe w razie rozstania oraz kwestię opieki nad dziećmi i łożenia na ich potrzeby. Najlepiej spisać ją u notariusza.

W praktyce rzadkością jest zawieranie umów między partnerami, które regulowałyby zasady rozliczenia konkubinatu w przypadku jego zakończenia. Problem powstaje dopiero w momencie ustania konkubinatu. Niekiedy byli partnerzy, pozostając w konflikcie, nie są w stanie porozumieć się i konieczne staje się skierowanie sprawy do sądu. A rozliczenie konkubinatu jest nierzadko bardziej problematyczne niż podział majątku dorobkowego małżonków.

Obok znajdą Państwo omówienie przede mnie najistotniejszych z punktu widzenia prawa spraw, z którymi mamy do czynienia w konkubinacie.

Hanka Misiewicz

tak jak gdyby był samotnym rodzicem. Przysługuje za to ulga na dzieci, na każde dziecko każdemu z rodziców (wspólny limit). W kwestiach podatkowych konkubenci są traktowani jako obcy sobie ludzie. Według przepisów o podatku od spadków i darowizn konkubenci zaliczają się do III grupy podatkowej. W tej grupie obowiązuje najniższy limit zwolnienia podatkowego. Na dzień dzisiejszy konkubenci mogą, bez żadnych konsekwencji finansowych, przekazać sobie majątek, którego wartość nie przekracza 4902 zł (limit pięcioletni).

Dziedziczenie

W celu zabezpieczenia partnera na wypadek swojej śmierci konieczne jest spisanie testamentu. Nie ma żadnego znaczenia, w jakiej formie zostanie on sporządzony: ustnej, notarialnej (najtrudniejszy do podważenia) czy też zostanie własnoręcznie napisany przez spadkodawcę. Należy pamiętać, że nawet jeśli konkubent zapisze partnerowi cały majątek w testamencie, a nie wydziedziczy bliskich, jego rodzina ma prawo domagać się od partnera zachowku, czyli połowy tego, co należałoby im się ustawowo. Uprawnionych do zachowku można pozbawić tego prawa w przypadku, gdy uparczywie nie dopełniają obowiązków rodzinnych lub stale łamią zasady współżycia społecznego. Takie zachowanie trzeba jednak dokładnie opisać w testamencie.

Zwrot kosztów pogrzebu

Prawo do zasiłku pogrzebowego z ZUS ma osoba, która pokryła wydatki związane z organizacją pogrzebu. Zwrot wydatków za pochówek można ewentualnie uzyskać z rachunku bankowego zmarłego partnera. Instytucję wypłaty na pokrycie kosztów pogrzebu określa art. 55 ust. 1 pkt. 1 prawa bankowego Środki muszą zostać wypłacone osobie, która przedstawi faktury dokumentujące zorganizowanie pogrzebu Nie musi ona należeć do kręgu osób najbliższych zmarłego klienta czy nawet jego spadkobierców. Rachunki, w obu przypadkach powinny zostać wystawione konkretnie na osobę, która żąda wypłaty środków. Nie może to być więc zwykły paragon, na którym nie ma bliższych danych dotyczących kupującego.

Gdzie nas znaleźć w Warszawie i jak zapisać się na poradę:

Biuro Porad Obywatelskich:
ul. Gałczyńskiego 3, 00-362 Warszawa Zapisy na
porady bezpośrednie
osobiście lub telefonicznie
nr tel. 22 828 12 9
w poniedziałki od godz. 10.00
we wtorki i środy od 8.00
w czwartki od 9.00

Projekt współfinansowany ze środków:

ASOS 2014-2020

Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej
Osób Starszych na lata 2014-2020

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

W związkach nieformalnych zasadniczo partnerzy gospodarują na zasadach wspólnego portfela. Pamiętać jednak należy, że do konkubinatu nie mają zastosowania przepisy dotyczące majątkowych ustrojów małżeńskich. W konsekwencji nie obowiązuje domniemanie, że partnerzy w równym stopniu przyczynili się do gromadzenia majątku. Nie obowiązuje również reguła, iż rzeczy nabyte w trakcie trwania związku, choćby przez jednego partnera, stanowią majątek wspólny.

Każdy z partnerów wypracowuje swój majątek osobisty. Taka sytuacja bywa korzystna, ponieważ z majątku osobistego partner nie odpowiada za długi drugiego i komornik nie może zająć jego rzeczy na zaspokojenie roszczeń wierzyciela.

Póki taki związek funkcjonuje partnerzy nie zawsze zastanawiają się nad tym, co dzieje się z majątkiem, który nabywają. W przypadku wspólnego gospodarowania i ewentualnego rozstania zastosowanie mieć może art. 405 ustawy kodeksu cywilnego i następne, o bezpodstawnym wzbogaceniu. Warto więc prowadzić swoją listę wydatków i zachować rachunki.

Dyskusja nad związkami partnerskimi wzbudza powszechnie gorące emocje. Ustawę o związkach partnerskich odrzucono, nie oznacza to bynajmniej, iż potrzeby takiej regulacji nie ma. Ludzi żyjących w związkach partnerskich jest całkiem sporo i to bez względu na to czy są to związki homo - czy heteroseksualne. Okazuje się, że nawet przy obecnie obowiązujących przepisach i braku ustawy o związkach partnerskich, osoby żyjące w związku nieformalnym mogą pewne wspólne sprawy prawnie uregulować. Pozwala na to prawo cywilne - z założenia oparte na woli stron. W zależności od oczekiwanego stopnia wzajemnego zaangażowania, za pomocą zwykłych - choć odpowiednio zredagowanych umów cywilnych - da się uregulować niektóre z istotnych kwestii np. wzajemnego dziedziczenia. Potrzebna jest wizyta u notariusza i spisanie umowy, oraz ewentualnie złożenie odpowiednich oświadczeń.